

UF078: ΕΚΤΑΚΤΗ ΑΝΑΓΚΗ ΚΑΙ ΙΠΤΑΜΕΝΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ

Το καλοκαίρι, ανάμεσα σε επιδρομές χούλιγκανς, πυρκαγιές στον Έβρο και προετοιμασία της διάσπασης του Σύριζα, κάποιοι από εμάς έκαναν διακοπές. Εκεί διαβάσαμε το καινούργιο μυθιστόρημα των Wu Ming με τίτλο *UF078*, που κυκλοφόρησε πρόσφατα από τις Εκδόσεις των Συναδέλφων. Το βιβλίο πολύ μας άρεσε. Αλλά εκτός που μας άρεσε πολύ, μας ανέδειξε και κάποιες ομοιότητες με την εποχή μας, προκαλώντας μας σκέψεις για τα όσα μας συμβαίνουν τον τελευταίο καιρό· σκέψεις που θεωρούμε χρήσιμο να τις μοιραστούμε.

Το βιβλίο είναι μυθολογία. Αλλά αναφέρεται σε μια πολύ πραγματική κατάσταση. Αντιγράφουμε απ' το οπισθόφυλλο της έκδοσης:

1978. Η απαγωγή του Άλντο Μόρο – και η εκτέλεσή του. Στις πόλεις επιβάλλεται κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Τα ναρκωτικά σαρώνουν. Τρεις πάπες στο Βατικανό. Οι τελευταίες μεγάλες κοινωνικές μεταρρυθμίσεις. Ενώ συμβαίνουν όλα αυτά, όλο και περισσότεροι Ιταλοί βλέπουν ιπτάμενους δίσκους νύχτα μέρα. Πρόκειται για ένα μαζικό φαινόμενο, το «Μεγάλο Κύμα». Δύο χιλιάδες θεάσεις UFO στον ιταλικό ουρανό, δεκάδες «επαφές τρίτου τύπου» με διαγαλαξιακούς ταξιδιώτες.

Σ' αυτό το πραγματικό φόντο είναι που στήνεται η υπόθεση του βιβλίου. Αλλά αυτό το φόντο είναι αρκετά παράδοξο, έτσι δεν είναι; Τι φάση με τα UFO; Στο μυαλό όλων μας η Ιταλία των '70s είναι συνδεδεμένη με τις μεγάλες ταραχές, την άνθιση της ιταλικής αυτονομίας, αλλά και του ένοπλου αντάρτικου. Τα ιταλικά '70s έχουν μείνει γνωστά ως τα «μολυβένια χρόνια» και τα χρόνια του «ιστορικού συμβιβασμού» του κομμουνιστικού κόμματος με τη χριστιανοδημοκρατία. Είναι επίσης τα χρόνια όπου το ιταλικό κράτος στα πλαίσια της «στρατηγικής της έντασης» έβαζε το ίδιο βόμβες στο ψαχνό, σκοτώνοντας αδιακρίτως τους πολίτες του για να σπείρει το φόβο.¹ Την ίδια εποχή, ο πληθωρισμός έφτανε στα ύψη και τα εργοστάσια έκλειναν.

Το καθεστώς έκτακτης ανάγκης το οποίο επιβλήθηκε στην Ιταλία μετά την απαγωγή του Μόρο και με πρόφαση τον πόλεμο ενάντια στην τρομοκρατία περιγράφεται αρκετά γλαφυρά και μέσα στις σελίδες του βιβλίου:

Αν οι Ερυθρές Ταξιαρχίες εξαπέλυσαν επίθεση στην καρδιά του Κράτους, το ίδιο το κράτος απάντησε στην πρόκληση και φόρτωσε το βάρος αυτό στη ζωή των ανθρώπων. Ο Μόρο είναι όμηρος στη φυλακή «του λαού», ενώ ο επικαλούμενος λαός φυλακίστηκε σε μια αόρατη φυλακή από μια εξουσία όλο και πιο επιθετική, με την υποστήριξη σχεδόν όλου του κοινοβουλευτικού τόξου. Στη φωτογραφία του Μόρο με το πανό των Ερυθρών Ταξιαρχιών στην πλάτη θα μπορούσε να ανταποκρίνεται η φωτογραφία ολόκληρου του πληθους των πολιτών που κατέστη έρμαιο στη βούληση του Κράτους. Το Κράτος έκτακτης ανάγκης περνά πάνω από όλα και όλους. Και όποιος δηλώνει την αντίθεσή του σε κάτι, όντας ανυπάκουος σε αυτή τη μαζική ηθική επιστράτευση, θα βρεθεί να τον περιμένουν τα πυρά των επιλεκτων ελευθερων σκοπευτών, που είναι έτοιμοι να τον χτυπήσουν μέσω του Τύπου, να τον καταδείξουν ως θήραμα στο μίσος του «ευπρεπούς» κόσμου. [σ. 126].

Αν από το συγκεκριμένο απόσπασμα αφαιρέσουμε τον Άλντο Μόρο, όλο το υπόλοιπο θυμίζει τρομερά ότι ζήσαμε στα χρόνια της καραντίνας. Μια εξουσία όλο και πιο επιθετική απέναντι στις ζωές των ανθρώπων, μια μονοφωνία ολόκληρου του πολιτικού φάσματος, μια μαζική ηθική επιστράτευση στην οποία όποιος δήλωνε την αντίθεσή του δεχόταν τα πυρά του Τύπου. Λίγες σελίδες παρακάτω περιγράφεται και ο ρόλος που έπαιξαν οι εφημερίδες στο χτίσιμο αυτής της κρατικής μονοφωνίας:

«Ο Τύπος συμπεριφέρθηκε σωστά» είπε κάποιος υψηλά ιστάμενος εκείνη την εποχή, χωρίς να καταλάβει ότι με αυτή τη φράση αποκάλυπτε μια αλήθεια από τις πιο πικρές: την εξαφάνιση της ελευθερίας του Τύπου. [...] Απλώς ξεφυλλίστε τις εφημερίδες εκείνης της περιόδου και διαβάστε τους τίτλους: όλοι μοιάζουν να είναι γραμμένοι από το ίδιο χέρι. [σ. 144].

Τον κρατικό συντονισμό των μήντια στα χρόνια της καραντίνας τον θυμόμαστε επίσης από πρώτο χέρι. Θυμίζουμε ότι ο Μητσοτάκης είχε συναντηθεί με τους καναλάρχες πριν φάμε στη μάπα τη «μαχητική δημοσιογραφία» επί του θέματος.² Στην περίπτωση της Ιταλίας εκείνα ακριβώς τα χρόνια (1976-1981) εμφανίζονταν επίσης τα πρώτα ιδιωτικά τηλεοπτικά κανάλια με πρώτα αφεντικά τους ιταλούς μεγαλοεκδότες Μονταντόρι και Ριτσόλι, κανάλια τα οποία αργό-

τερα κατέληξαν στα χέρια του Σίλβιο Μπερλουσκόνι.³ Δηλαδή, όπως έχουμε υποστηρίξει και για την περίπτωση της Ελλάδας, το κράτος έκανε ένα ακόμη βήμα προς έναν διαφορετικό και πληρέστερο έλεγχο των φαινομενικά ελεύθερων μήντια.⁴ Το ιταλικό 1978 και το ελληνικό 1989 έχουν κάτι περιέργες ομοιότητες: συγκυβέρνηση αριστεράς-δεξιάς, μεγαλοεκδότες που έγιναν μεγαλοκαναλάρχες, πολιτικοί που αποτελούσαν τους αρχιτέκτονες της συμφιλίωσης του πολιτικού συστήματος και μετατράπηκαν σε θύματα της τρομοκρατίας (εννοούμε τον Άλντο Μόρο και τον Παύλο Μπακογιάννη).

Στην Ελλάδα οι οδηγίες προς τους δημοσιογράφους το 1989 είχαν τον τίτλο *On Air*. Στην Ιταλία το αντίστοιχο εγχειρίδιο λεγόταν *Σενάριο*:

[Οι εφημερίδες ακολουθούσαν] τις υποδείξεις ενός εκτενούς κειμένου, που κυκλοφόρησε την άνοιξη στις αίθουσες του εκδοτικού οργανισμού Ριτσόλι. Είχε τον τίτλο *Σενάριο* και πρότεινε στους συντάκτες των εφημερίδων να ακολουθήσουν την αλλαγή που διαφαινόταν στα γούστα του κοινού: έλλειψη ενδιαφέροντος για την πολιτική, καταβύθιση στην ιδιωτική σφαίρα, ηδονισμός, εναλλακτικές πνευματικές κινήσεις, μαγεία. [σ. 325-326]

Πετυχημένες προβλέψεις. Φυσικά, τις καλύτερες προβλέψεις τις κάνει αυτός που μπορεί να κανονίσει να γβουν αληθινές. Αυτές ακριβώς οι εφημερίδες λοιπόν, αυτός ο «Τύπος που συμπεριφέρθηκε σωστά», ο Τύπος που ακολουθούσε πιστά το «Σενάριο» στον τρόπο με τον οποίο μεταχειρίστηκε την κρατική τρομοκρατία, τους μήνες εκείνους είχε μόνο δύο θέματα: την τρομοκρατία και τα UFO. Όπως αναφέρεται και στο βιβλίο, στις 4 Μαΐου η εφημερίδα *Corriere della sera* (που ανήκε στον όμιλο Ριτσόλι) κυκλοφόρησε έχοντας στο πρωτοσέλιδο τον τίτλο «Ευχαριστούμε UFO»:

Το άρθρο εξυμνούσε την εμφάνιση του ιπτάμενου δίσκου πάνω από το ψυχρό και ορθολογικό Μιλάνο, επειδή προσέφερε στους πολίτες τη δυνατότητα να πάρουν μια ανάσα, να ξεφύγουν λίγο από τη φυλακή εκείνων των θλιβερών ημερών. Μια ώρα με τα μάτια στραμμένα στα σύννεφα, να φαντασιώνονται άλλους κόσμους, τη στιγμή που στον πραγματικό δεν υπήρχε πια καμία ελπίδα. [σ. 324]

Την ίδια χρονιά, το θέμα UFO έφτασε να συζητιέται στο ιταλικό κοινοβούλιο και η κυβέρνηση ανέθεσε στην Πολεμική Αεροπορία «να συλλέξει και να επαληθεύσει δεδομένα και αναφορές σχετικά με Αγνωστού Ταυτότητας Ιπτάμενα Αντικείμενα» [σ. 483], καθήκον που διατηρεί μέχρι και τις μέρες μας. Έκτακτη ανάγκη και UFO λοιπόν. Με πρώτη σκέψη το όλο πράγμα φαντάζει άσχετο με τις αναταραχές στο πολιτικό στερέωμα. Με μια δεύτερη όμως, η σχέση UFO - κρίσης δεν δείχνει και τόσο... ούφο. Γιατί αν κάτι έχουμε μάθει τα τελευταία χρόνια είναι να μην δεχόμαστε την ύπαρξη ασύνδετων τυχαίων γεγονότων που λειτουργούν ως κινητήριες δυνάμεις της ιστορίας.

Κατά την παρουσίαση του βιβλίου στην Αθήνα, ο ένας εκ των συγγραφέων συμφωνούσε πως η εμφάνιση των UFO εκείνη την περίοδο δεν ήταν διόλου τυχαία· φάνηκε να αποδίδει όμως το όλο πράγμα στην ψυχολογία του «φόβου

Πρωτοσέλιδο της *Corriere d'Informazione* στις 3 Μαΐου 1978, ενάμιση μήνα μετά την απαγωγή Μόρο και έξι μέρες πριν την ανακάλυψη της σωρού του. Η γραμματοσειρά του «Είναι ακόμα εφικτό να σωθεί ο Μόρο;» μικραίνει· η γραμματοσειρά του «Ενα Ούφο στο Μιλάνο» μεγαλώνει.

The New York Times

They Are Not Alone: U.F.O. Reports Surged in the Pandemic

With skies lacking light pollution and most nights free, New Yorkers reported nearly twice as many mysterious sightings last year.

Τυπικό δημοσίευμα επανεμφάνισης των Ufo μες στην καραντίνα.

του θανάτου». Ο φόβος του θανάτου ήταν αναμφίβολα υπαρκτός: οι εκατοντάδες βόμβες στο ψαχνό είναι σαφέστατα τρομακτικές. Από μεριάς μας όμως προτιμούμε να αποδώσουμε την οργάνωση αυτού του φόβου στις κρατικές στρατηγικές. Γιατί όπως φαίνεται και μέσα από τις σελίδες του βιβλίου, το «Μεγάλο Κύμα» παρατήρησης UFO φορέθηκε καπέλο στην ιταλική κοινωνία από τις εφημερίδες και άρα από το κράτος. Το κράτος της έκτακτης ανάγκης.

Ήταν το κράτος που «ευχαριστούσε» τα UFO- τα UFO που συνεισέφεραν στην παράνοια της πολιτικής πραγματικότητας, στην πειθαρχία της έκτακτης ανάγκης, στην «αόρατη φυλακή» στην οποία είχε μπει ο ιταλικός λαός, προσφέροντας απλόχερα κι άλλη παράνοια, κι άλλη μεταφυσική, κι άλλες «αόρατες απειλές» πέρα από το φάντασμα της τρομοκρατίας.

Και η καλύτερη απόδειξη γι' αυτό είναι το τι συνέβη έκτοτε. Γιατί από τη δεκαετία του '80 και μετά, τα UFO εξαφανίστηκαν. Έπαψαν να αποτελούν θέμα συζήτησης, έπαψαν να απασχολούν την ιταλική κοινωνία. Μέχρι το 2020. Και την εμφάνιση του τρομερού ιού. Το UFO78, στο τέλος του παρατηρεί:

Κατά τη διάρκεια της πανδημίας υπήρξε μια κορύφωση των θεάσεων λίγο πολύ σε όλο τον κόσμο. Οι εφημερίδες λένε ότι οφειλόταν στον περιορισμό στο σπίτι και στον ουρανό που καθάρισε λόγω περιορισμού των καυσαερίων. Είσαι κλεισμένος στο δωμάτιό σου, κοιτάς τα αστέρια πιο καθαρά και τσοουπ! βλέπεις το ιπτάμενο αντικείμενο. Άλλοι επαναλαμβάνουν τη συνηθισμένη ιστορία ότι σε περιόδους κρίσης τα ανθρώπινα όντα χρειάζονται απόσπαση της προσοχής ή ελπίδα. Στη δεκαετία του '50 υπήρξε ο Ψυχρός Πόλεμος. Στη δεκαετία του '70, η τρομοκρατία. Τώρα ο Covid. Ακόμη και το Πεντάγωνο έχει συντάξει μια έκθεση στην οποία το φαινόμενο αντιμετωπίζεται πιο σοβαρά από ποτέ και η εξωγήινη υπόθεση δεν αποκλείεται σε καμία περίπτωση. [σ. 503]⁵

Ενώ λοιπόν οι ίδιοι οι συγγραφείς εντοπίζουν τη σύνδεση με τις περιόδους κρίσεων και έκτακτης ανάγκης, ενώ οι ίδιοι αμφισβητούν τη γραμμή των εφημερίδων, ενώ οι ίδιοι εντοπίζουν την άμεση κρατική εμπλοκή, στο τέλος αδυνατούν να αποδώσουν την πρωτοβουλία των κινήσεων στον ένα και μοναδικό μηχανισμό που μπορεί να οργανώσει κάτι τέτοιο: στο κράτος.

Εν τω μεταξύ, το καθεστώς έκτακτης ανάγκης γίνεται όλο και πιο μόνιμο. Και μαζί και η παρουσία των UFO. Η έρευνα που ξεκίνησε η NASA το 2021, ολοκληρώθηκε το 2023, συμπέρανε ότι «δεν βρήκε αποδείξεις ότι εξωγήινοι βρίσκονται πίσω από ανεξήγητα φαινόμενα, αλλά δεν απέκλεισε και το ενδεχόμενο ύπαρξής τους», δηλαδή παρ' το αυγό και κούρευτο, και έφτιαξε ειδική μονάδα με επιστήμονες που θα τσιμπούν κονδύλια για να μελετούν το ζήτημα και να μας τροφοδοτούν με ειδήσεις περί UFO.⁶

Γιατί στην περίοδο που ζούμε, τι καλύτερο από λίγη ακόμα κρατικά οργανωμένη παράνοια, λίγο ακόμη κρατικό οργανωμένο φόβο, λίγη ακόμη κρατικά οργανωμένη σύγχυση;

Το UFO78, λοιπόν, μας φάνηκε πολλαπλά διαφωτιστικό. Ασε που είδαμε και με άλλο μάτι, το αγαπημένο μότο των απανταχού UFOλόγων: We Are Not Alone.

Πράγματι. Δεν είμαστε μόνοι μας.

Υπάρχει πάντα μαζί μας το κράτος.

1. Βλ. π.χ. «Το Πείραμα Κεφ. 7ο, Ιταλία: Οι κρατικές στρατηγικές σε δοκιμαστικό σωλήνα», *Antifa* #73, 12/2020.

2. «Συνάντηση Μητσοτάκη με τους διευθυντές των καναλιών- Για Μεταναστευτικό και κοροναϊό», *thetoc.gr*, 25/2/2020».

3. Δ. Δεληολάνης, «TV: Από το μονοπώλιο στο σποτ. Παλιές και νέες τηλεοπτικές χειροπέδες», *Τετράδια Πολιτικού Διαλόγου Έρευνας και Κριτικής* #25, 1990, σ. 22.

4. Βλ. και «Πώς μπήκε το κράτος στο σαλόνι», *Antifa* #86, 07/2023.

5. Για ένα τυπικό δημοσίευμα της περιόδου, βλέπε, "They Are Not Alone: U.F.O. Reports Surged in the Pandemic", *New York Times*, 9/4/2021. Τις ίδιες μέρες, το αμερικανικό Πεντάγωνο έδινε τροφή στο θέμα: "Pentagon confirms video of six UFOs buzzing warships in 2019 IS real and says it has no idea what they were", *The Daily Mail*, 12/4/2021.

6. NASA, Unidentified Anomalous Phenomena Independent Study Team Final Report, 14/9/2023.

7. Το απόσπασμα από το Σενάριο το εντοπίσαμε στο Paolo Morando, «1980: Italy driven by the ebb», *Bibliomania. Literatures, historiographies, semiotics*, 49, no. 1, Ιούνιος 2020.

Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΚΑΙ ΤΟ ΤΙΜΗΜΑ ΤΗΣ ΡΟΥΦΙΑΝΙΑΣ

Ένα άλλο κομμάτι του βιβλίου που μας φάνηκε ενδιαφέρον έχει να κάνει με τον ρόλο της αριστεράς σε τέτοιες περιόδους κρίσης. Το *Σενάριο*, το εγχειρίδιο που μοιραζόταν εκείνη την περίοδο στους Ιταλούς δημοσιογράφους περιλάμβανε μερικές εύστοχες προβλέψεις:

Από το 1979 ως το 1981 η δυσaréσκεια προς την πολιτική θα αυξηθεί και θα συνοδεύεται από παρακμή της συμμετοχής στα κοινά και μια επιστροφή στην ιδιωτική σφαίρα. Αυτά τα φαινόμενα θα έχουν πολλές αιτίες, [...] αλλά κυρίως την απογοήτευση των πολλών ανεκπλήρωτων υποσχέσεων. [...] Τα κόμματα θα βγουν ζημιωμένα: ειδικά το κομμουνιστικό κόμμα, από το οποίο οι προσδοκίες ήταν περισσότερες και πιο πρόσφατες, και το οποίο θα κρίνεται αρνητικά για τον ξεκάθαρο ρόλο του στη διακυβέρνηση.⁷

Πράγματι, το κομμουνιστικό κόμμα Ιταλίας βγήκε ιδιαίτερος ζημιωμένο από τη συμμετοχή του στην κυβέρνηση, αλλά κυρίως από το ρόλο του στο καθεστώς έκτακτης ανάγκης που επιβλήθηκε:

Τον Μάιο και τον Ιούνιο του '78 διεξήχθησαν σημαντικές εκλογές για την αυτοδιοίκηση. Το ΚΚΙ πάτωσε σχεδόν παντού. [...] Το Κομμουνιστικό Κόμμα είχε συμβάλει στην «ειρήνευση» της χώρας, στηρίζοντας τους ειδικούς νόμους και υπερασπιζόμενο τη λογική των ελέγχων στην εργατική και λαϊκή βάση. Μόλις εκπλήρωσε αυτή τη λειτουργία, [...] δεν θα αποτελούσε πλέον μέρος των κυβερνητικών επιλογών. [...] Έσυρε το βαρύ του σώμα για λίγα χρόνια ακόμα, [...] μέχρι τη μέρα που, λίγο μετά την κατάρρευση των ανατολικοευρωπαϊκών καθεστώτων και σχεδόν ταυτόχρονα με το τέλος της ΕΣΣΔ, ψήφισε τη διάλυσή του. [σσ. 485-486]

Σας θυμίζει κάτι; Κι εδώ μετά το πέρας του ιού, τώρα που το καθεστώς έκτακτης ανάγκης φαινομενικά έληξε αλλά στην πραγματικότητα μονιμοποιήθηκε, η λέξη «πολιτική» έχει μετατραπεί σε βρισιά για μεγάλο μέρος της ελληνικής κοινωνίας. Η ελληνική αριστερά μόλις «εκπλήρωσε τη δική της λειτουργία», αφού δηλαδή μας φόρεσε τα μέτρα στο κεφάλι, αφού συνέβαλε στην «ειρήνευση» της χώρας στα χρόνια της καραντίνας, αφού στήριξε τους εγχώριους ειδικούς νόμους, τώρα πληρώνει αυτόν τον ξεφτιλισμένο ρόλο, βυθιζόμενη σε παρακμή και ζώντας μια διάσπαση.

Όχι βέβαια πως θα γλιτώσουμε στ' αλήθεια ποτέ από δαύτους. Το κράτος ξέρει καλά πως όλο και κάπου θα ξαναφανούν χρήσιμοι.